

Thi jeg for mit Bedkommende lægger ligesaa megen Vægt paa Handelens og Industriens Interesser, som jeg lægger paa den menige Befolknings Interesser, idet jeg har den Tro, at det vilde bidrage til at hæve vort paa mange Punkter sunne Land, hvis det kunde lykkes os at gøre navnlig Hovedstaden til Centrum for den store Handel og til Sæde for den store Industri. Det er et Statsøiemed, som det vilde være en fortrinlig Ting, om det kunde realiseres. Altsaa, jeg mener, at man i den Henseende maa gøre store Offre. Vel er jeg ligesaa lidt som den høitærede Finanzminister enig med det ærede Medlem for Kjøbenhavns Ake Valgfreds (Scharling), naar han stillede os det lyse Billede i Udsigt af, hvorledes Industrien her i Landet vilde gøre Fremstrid i den kommende Tid, ligesaa lidt som jeg er enig i hans pessimistiske Betragtninger angaaende vort Landvæsens øieblikkelige Stilling. Det gaar ofte med disse Nationaløkonomers Underjøgelsjer saaledes, at de glemme et og andet Moment, som dog spiller en væsentlig Rolle. Dengang det ærede statistiske Medlem udmalede for os, hvorledes Landvæsenet var gaaet tilbage i de senere Aar i Henseende til Udbytte, kunde man ganske vist med Hensyn til det foreliggende statistiske Resultat give ham Ret, men med Hensyn til Underjøgelsen deraf maa man gaa dybere tilbunds, end han gjorde, og da vil man finde, at de Faktorer, der bevirke denne Nedgang, ikke ere saa mistrøstende, som det ved første Oieblik kunde synes. Det maa nemlig erindres, at i de første Aar af Halvfjerdserne indtil 1876 blev der efter Statsraad Tesdorffs Exempel heri Landet anvendt en stor Mængde Kunstgødning og en ligesaa stor Mængde Kraftføder. Det bevirkede naturligvis, at Afgrøden og de øvrige Landvæsensprodukter bleve producerede i en langt større Mængde end tidligere. Dette stoppede senere, væsentlig af økonomiske Grunde, fordi man nærede nogen Tvivl om, at denne Drift betalte sig. Som Følge deraf maatte Udbyttet blive mindre. Men man maa ogsaa lægge Mærke til, at Udgifterne bleve mindre, at altsaa Nettoudbyttet i Virkeligheden ikke blev mindre, men maasse endog noget større. Der er heller ikke her i Landet nogen Grund til at befrygte, at den Røddrift, der har fundet Sted i de sydlige Lande, udgaende fra Baiern og endende i Mecklenborg og Holsten, og som har bevirket, at Kornafgrøden i de sidste Aar kun har været 6, 8—12, medens den tidligere har været det Dobbelte, skulde tage Overhaand her, talfet være Sydernes Forsynlighed i den Henseende, som have fulgt

det Princip, som ogsaa burde været fulgt i de øvrige Landsdele, at fodre Afgrøden op. Jeg deler altsaa ikke denne pessimistiske Anskuelse om Landvæsenets Stilling saa lidt som den optimistiske Anskuelse, at vi skulle kunne blive et stort Industriland. Vi mangle efter min Mening de fleste Forudsætninger derved, for det Første Raaprodukter og Hjælpestoffer og da især Kul, men det er efter min Mening slet ikke den væsentligste Mangel; jeg tror, at Manglen paa Arbeidskraft er den væsentligste, ikke fordi den ikke skulde være tilstede i tilstrækkelig kvantitativ Mængde, men jeg tror, at vor Arbeidskraft i kvalitativ Henseende er af den Bestaafenhed, at man ikke hurtigt kan komme til en Udvidelse af Industrien. Det er ikke for at brede vort Folk Noget, at jeg siger dette; uen jeg tror, at for at uddanne en sluttig Befolkning udfordres der, at den skal være indøvet gennem Slægtled. Den enkelte Generation kan ikke paa engang springe op til at blive en dygtig Fabrikbefolkning; det kan intetsteds ske og allermindst hos os, hvor det gjælder om Alle — jeg kan sige, at det er en Nationaløiemommelighed — at de ikke have tilbørlig Respekt for Tid og Arbejde. Det hænger maasse noget sammen med, at vi have maattet søge vort Erhverv dels ud af Jorden, hvor Arbeidet ikke finder Sted stadig eller paa bestemte Tider, dels paa Søen, hvor det daglige Arbejde heller ikke falder saaledes for. Vi ere blevne vant til en større Frihed i vore Bevægelser, fra den Øverste til den Nederste, end Befolkningen i de Lande, hvor Fabrikvirksomheden er Hovedsagen. Vi ere saa udmærket udrustede af Naturen, at den saa at sige dækker Bord for os, uden at vi behøve at gjøre saa store Anstrengelser for at faae Føden, som man behøver i de magre Lande. Jeg tror altsaa ikke, at det vil lykkes at bringe Industrien paa et saa høit Standpunkt, som det ærede Medlem mente. Muligvis kunde det lade sig gøre, naar vi fik truffet de fornødne Foranstaltninger og saa tog dem i Flok og Følge med den Toldreform, her er under Omtale, navnlig i Retning af en Frihavn ved Kjøbenhavn i Forbindelse med store Frilagre. Saa et saadant Frihavnsterritorium vilde der, dersom det blev tilstrækkeligt stort og kom til at ligge ved tilstrækkelig dybt Vand, kunne udvikle sig en Industri, hvis Produkter kunde føres ud over Landets Grændser. Men udenfor det tror jeg, at vi væsentlig bør holde os til de Industrivirksomheder, der staa i Forbindelse med vor naturlige Fabrikation, nemlig Spirit- og Sukkervæfabrikation.